

approach to their analysis and recognition of the priority of problems of maintaining health and improving the human body.

Key words: G. Duperron, theory of physical education, physical culture, physical education, physical development, exercise, physical exercise.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 37.036

М. В. Роганова

ВИХОВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ МИСТЕЦТВ

Проблема духовного розвитку особистості, забезпечення її ціннісного ставлення до навколишнього середовища: природи, людей, родини в умовах відродження України набуває особливого значення. На державному рівні це знайшло відображення в основних документах з дошкільного виховання та освіти: Концепції дошкільного виховання в Україні, Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, Національній програмі «Діти України». В них наголошується на необхідності створити дійові гуманістичні норми взаємодії дитини і природи, розробити такі виховні технології, які б враховували і психічні особливості, і комплекс індивідуальних якостей, і систему інтересів, потреб, ідеалів, творчих можливостей особистості, і тим самим забезпечили цілісний духовно-фізичний вплив на неї [2].

Найбільш відповідальним періодом дитинства, у якому закладаються підвалини духовності, є старший дошкільний вік (Л. Артемова, І. Бех, А. Богуш, Н. Ветлугіна, Л. Виготський, О. Запорожець, В. Мухіна, С. Русова, та ін.). Саме в цьому віці інтенсивно розвивається пізнавальна, почуттєво-емоційна, творча сфера особистості, образне мислення, формуються такі особистісні якості як: доброта, щирість, сердечність, чесність, милосердя, відвертість, відкритість, радісне сприймання життя тощо. Цей важливий аспект зафіксовано в Концепції дошкільного виховання в Україні, в якій сформульована мета дошкільного виховання – «формування основ духовної особистості» та провідні завдання – «пробудити у дитини духовне начало, розвинути його як домінуюче в структурі особистості», прищепити «загальнолюдські морально-етичні цінності, зокрема такі якості, як доброта, чуйність, милосердя, людяність, справедливість, правдивість, сумлінність, чесність, гідність, громадянськість, повага й гуманне ставлення до людей різних національностей». У зв'язку з цим

постає завдання пошуку найбільш ефективних засобів реалізації мети та завдань формування основ духовної особистості старших дошкільників. Актуальність теми дослідження визначається також положеннями Державної національної програми «Освіта (Україна ХХІ століття)», Базовим компонентом дошкільної освіти.

Одним з дієвим засобом виховання духовної культури дітей дошкільного віку є різні види мистецтва, які постають у їх взаємодії.

Синтез видів мистецтв передбачає їх творчу єдність, за якої кожне мистецтво, взаємодіючи з іншим, взаємозбагачується і посилює художню цілісність (В. Ванслов, І. Зись, Л. Коган, М. Медушевський, Г. Падалка, О. Рудницька). Високохудожня поезія Т. Шевченка, Л. Українки, О. Олеся, Д. Загули, П. Тичини та усна народна творчість – невичерпне джерело краси та духовності. Народна педагогіка поєднує принцип корисності та краси. Саме з глибин народної філософської думки постають ідеї гуманного ставлення до природи, її багатства, збереження її первісності та цінності. Ці джерела духовності теж мають взаємодоповнюватись, поєднані в художньо-естетичному комплексі.

Метою статті є визначення місця естетичного ставлення дітей дошкільного віку до природи в структурі духовності особистості, а також ролі виховного процесу у формуванні моральних та естетичних цінностей старших дошкільників.

Формування духовного світу всебічно, гармонійно розвинутої особистості можливе через виховання у неї ціннісного ставлення до соціального та природного середовища – духовних феноменів суспільства.

Для характеристики певного рівня духовного розвитку в особистості в науковій літературі введено поняття «духовна культура», сутність якої може бути розкрита тільки в контексті загальної теорії культури, а також усіх її складових. Вона, включаючи в себе сукупність культурних цінностей та процес їх формування, виконує свою основну функцію шляхом збагачення індивіда необхідними знаннями про природу, суспільство, виробляє правильне уявлення про потреби соціального життя, формує у людини готовність діяти у відповідності з цими потребами (М. Каган, О. Лосєв, Т. Холостова, С. Рубінштейн).

Духовна культура складається з чуттєвих та інтелектуальних здібностей людини і містить у собі інформаційний (моральні та естетичні знання), почуттєво-емоційний (емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва, людей, природи) та діяльнісний (художньо-творча діяльність) компоненти, які сприяють успішному здійсненню еколого-естетичної діяльності: сприйняття, спілкування, захист та творення естетичного у світі.

Духовна культура репрезентує себе через поняття «ціннісне ставлення», теоретичний фундамент якого складають, з одного боку, теорія цінностей, яка розроблена у філософській літературі Л. Архангельским, В. Василенко, Л. Столовичем, В. Тугаріновим, а з іншого, загальна теорія відношень, яку розробили Б. Ананьєв, О. Бодалев, О. Лазурський, В. М'ясищев. Поняття цінності вчені визначають як

сутність тих явищ (або їх сторін, властивостей) природи і суспільства, корисних і потрібних людям (В. Василенко, М. Каган), як інтереси з деяким духовним змістом, об'єктом яких є прагнення людини до зразків Прекрасного, Істинного, Доброго, Благородного (О. Здравомислов).

Поняття «відношення», «ставлення», розроблене О. Лазурським, пізніше В. М'ясищевим, ґрунтується на усвідомленні та узагальненні взаємодії людини з навколишнім середовищем. Ставлення пов'язують людину не стільки із зовнішніми сторонами речей, скільки з їх сутністю, з їх змістом (В. М'ясищев). Принцип єдності свідомості й діяльності, який обґрунтували провідні психологи С. Рубінштейн, Л. Виготський, О. Леонтьєв, доводить, що виявлення відношень неможливе поза діяльністю людини, яка детермінує їх появу, розвиток.

Водночас вся діяльність людини визначається відносинами, що з'являються в процесі її життєдіяльності, і відіграють першорядну роль у її здійсненні: вони є одними з найістотніших стимулів до надбання знань, розширення кругозору, підвищення пізнавальної активності людини, є важливими чинниками творчого ставлення людини до природи, до праці.

Ставлення дитини до навколишнього середовища – складова частина сукупності відношень особистості до світу. Ціннісне ставлення до життя, природи, мистецтва розглядається як цілісне ставлення людини до дійсності під впливом її краси, емоційної привабливості, що виражається в пізнавальному та емоційному ставленні особистості до предметів та явищ природи, умінні дати їм оцінку, активному прагненні до здійснення художньо-творчої діяльності, яка виступає естетичною цінністю.

Ми додержуємося думки тих вчених як С. Анісімов, Л. Столович, В. Бойко, які характеризують естетичну цінність як здатність людини до сприйняття прекрасного в природі, в людині, творах мистецтва, в навколишньому світі, відтворення та сприйняття його у творах мистецтва [5].

У ряді наукових досліджень таких як М. Овсянніков, В. Ванслов, І. Смолянінов, Д. Хацькевич подана системно-функціональна характеристика природи як естетичної цінності. Для характеристики естетичного в природі використовуються загальноестетичні категорії: прекрасне, піднесене, трагічне. Опанування і творення естетичного в природі вимагає знання еталонів – засобів естетичної виразності: доцільність, гармонія, симетрія, ритм, міра, порядок та ін., які витікають із загальних законів краси: закону гармонії, закону пропорційності та ритму, закону міри. Філософи, діти мистецтва античності (Арістотель, Платон, Геракліт, Піфагор та ін.), середньовіччя (Аврелій Августин), Відродження (Рафаель Санті, Мікеланджело, Ленардо да Вінчі, Сандро Боттичелі) в перших спробах проникнути в таємниці краси природи, доводять, що краса, гармонія є умовою існування Всесвіту. Не відділяючи світ природи від внутрішнього світу людини, вони розробили поняття катарсису (Арістотель) – стану очищення душі людини під впливом сприйняття та переживання всього прекрасного, в тому числі і в природі.

Плеяда українських мислителів, поетів, драматургів (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, П. Грабовський, В. Стефаник та ін.) залишила нам безліч художніх творів – свідчення глибокого знання рідного народу, його звичаїв, моралі, духовних цінностей, серед яких важливе місце посідала краса природи. Мудрість світосприймання наших предків дає нам багато правильних рішень для вирішення сучасних проблем взаємодії людини і природи, що дуже актуально у зв'язку з екологічною кризою.

Видатні педагоги Г. Сковорода, К. Ушинський, М. Бунаков, В. Водовозов, О. Духнович, В. Сухомлинський, наголошуючи на тому, як краса світу повинна творити красу в самій людині, бачили вище виховне завдання у формуванні духовності, гуманізму. Навчити дітей відгукуватися на велич і красу природи, перейматися її гармонією, щоб відбувся багатозначний діалог з природою – найважливіша педагогічне завдання виховання природою. Ціннісне ставлення до природи стосується дошкільного дитинства і проявляється в здатності до естетичного сприйняття, естетичного почуття, естетичної оцінки та естетичної діяльності (Н. Ветлугіна).

Дитина, так як і доросла людина, знаходиться у взаємозв'язку з навколишнім, і природа приваблює її розмаїттям, красою, мінливістю. Тому цілеспрямоване комплексне навчання і виховання у дитини ціннісного ставлення до навколишнього світу в цьому віці має важливе значення. Дослідження вчених Н. Голоти, Т. Комарової, Л. Компанцевої, П. Сухорукової, О. Фльоріної, які вивчали дитячу образотворчу діяльність в процесі сприйняття природи, показали, що естетичне сприйняття як емоційне пізнання світу починається з почуття, а в подальшому спирається на розумову діяльність дитини.

Важливим чинником розвитку у дітей естетичного ставлення до світу є розуміння ними краси в природі, мистецтві та здатність до судження про красу. Впливаючи на почуття, прекрасне породжує думки, формує інтереси. В процесі естетичного сприймання дитина робить свої перші узагальнення. У неї виникають порівняння та асоціації. Дитина пізнає прекрасне не лише через споглядання. У процесі різноманітної діяльності складаються сприятливі передумови для розвитку активної, творчої особистості дитини, для формування її художніх здібностей. Практична діяльність дітей спрямована на доступне їм перетворення побуту і природи. Вона проявляється у грі, повсякденному житті, в художній практиці. Але естетичною її можна назвати тоді, якщо творча уява дитини проявляє своє особисте ставлення до навколишнього, якщо дитина володіє «майстерністю» в міру своїх індивідуальних та вікових можливостей і якщо результати власної естетичної діяльності дають їй задоволення якістю своєї творчості. Вся система виховання духовної культури дитини-дошкільника спрямована на те, щоб пробудити в дитині почуття прекрасного, навчити її емоційно правильно орієнтуватися у всій дійсності. Шлях до здійснення цих завдань зумовлюється досвідом живого, безпосереднього спілкування з природою та через мистецтво.

Враховуючи важливе положення, що міститься в роботах відомих психологів (Л. Виготського, О. Леонтєва, О. Запорожця, Б. Теплова) про те, що в дошкільні роки дитина найбільш пластична з погляду ефективності навчання та виховання, ми розглядаємо єдність естетичного та наукового пізнання під час зустрічі дитини з явищами довколишньої природи та творами мистецтва.

На всіх вікових етапах виховання підростаючого покоління мистецтво виступало як особлива форма діяльності, в якій відбувається становлення людини, зміцнення її духовності, розвитку творчих здібностей, образного мислення та естетичної сфери Ю. Алієв, М. Волинський, М. Коган, Г. Шевченко, В. Петрушин. Виконуючи свої основні функції (гедоністичну, евристичну, комунікативну, виховну), спираючись на розвинене художнє мислення, мистецтво оперує реальними образами і надає можливість проаналізувати всі найскладніші, найтонші грані дійсності, прояви естетичного в природі, усвідомити, виробити своє ставлення, варіативно та чуттєво співставити з ним свої морально-естетичні ідеали. У нашому дослідженні і мистецтво, і природа сприяють формуванню у старших дошкільників ціннісного ставлення до природи.

Педагогічний ефект в процесі виховання духовної культури стає більш результативним, коли можливості мистецтва, навколишньої дійсності, а саме природи, виступають у взаємодії. Це сприяє більш глибокому сприйняттю естетичних властивостей об'єктів освоєння, і звідси формується ціннісне ставлення до них. Тому засобом нашої роботи може виступати художньо-естетичний комплекс – особливе об'єднання художніх творів двох-трьох жанрів, які містять єдиний художній образ природи і поетапно, спираючись на безпосереднє спілкування з природою, розкривають естетичну сутність і мистецтва і природи. Стійке, усвідомлене ставлення до дійсності виникає лише за умов взаємодії внутрішньої сторони (почуттів, мотивів, потреб, інтересів) та зовнішньої (практична діяльність) і виражає єдність почуттів, знань та діяльності ми розробили інноваційну методику, яка забезпечувала роботу в таких напрямках: збагачення емоційно-чуттєвої сфери дітей, удосконалення художньо-образного сприйняття; стимулювання художньо-творчої діяльності в екологічному напрямку.

Педагогічні умови, які забезпечили ефективність даного навчально-виховного процесу: використання комплексу мистецтв як способу пізнання естетичної цінності навколишнього середовища; створення емоційного фону на всіх етапах взаємодії дітей з природою; відповідність педагогічного процесу віковим, індивідуальним особливостям та можливостям старшого дошкільника; орієнтація на розвиток творчої активності дітей; поетапність, системність та послідовність формування у дітей ціннісного ставлення до природи в дошкільному закладі; координація роботи з батьками; педагогічна майстерність вихователя, його ерудиція в галузі мистецтва; матеріальне забезпечення навчально-виховного процесу.

Ураховуючи педагогічні умови та основні засоби педагогічного впливу створена методична модель процесу виховання духовної культури у старших дошкільників ціннісного ставлення до природи, яка реалізувалася в навчально-виховному процесі як комплексна дидактична гра «Подорож із Сонячним Зайчиком у країну Веселку». Гра розрахована на навчальний рік, підрозділяється на блоки, відповідні порам року: «В гості до Золотої Осені», «Кришталева Зимонька», «Весняночко-Паняночко», «Зустріч із Літечком Червоним», – містить у собі наступні види діяльності дітей: пізнавальну, предметно-практичну, оцінювальну, художньо-естетичну, творчу (музичну, зображальну, художньо-мовленнєву, театральну).

Гра була організована як три взаємопов'язані, педагогічно обгрунтовані етапи діяльності дітей:

1. Емоційно-чуттєве сприймання природи в процесі безпосереднього спілкування з природою з метою накопичення естетичних вражень, засвоєння дітьми еталонів естетичного в природі, збагачення досвіду дітей елементарними еколого-естетичними знаннями, від яких залежить глибина та якість сприйняття об'єктів природи, здатність переживати та оцінювати їх красу. Основною формою роботи виступила цікава подорож із зупинками біля оригінальних об'єктів з найбільшою кількістю прикмет пори року, естетичних якостей природи («Горобинка», «Осінні дивинки в нашому гаю», «Царство бурульок», «Струмочок», «Чарівний луг» тощо). Методи роботи, що сприяли естетичному сприйняттю та розумінню краси природи (засвоєння естетичних еталонів) були такі: естетичні спостереження, еколого-психологічні тренінги («Я – осінній листочок», «Незвичайний таночок», «Чарівні перетворення», тощо), дидактичні ігри («Фотограф», «З якого вірша цей гість», «Пригадай пісню» тощо.), оцінювальна діяльність («Знайди прикмети осені», «Чий найкращий» тощо).

2. Освоєння художнього образу природи. Експериментальна робота проводилася з такою метою: сприяти розумінню засобів художньої виразності в мистецтві; навчити аналізувати емоційно-образний зміст твору, розвивати співпереживання (емоційний відгук), виховувати здатність переносити оцінки та художні судження на сприйняття дійсності та інші види мистецтв. Основною формою роботи на другому етапі були заняття мистецтвом (інтегровані), які об'єднують види художньої діяльності – музичну, художньо-мовленнєву, образотворчу, театральну. Комплекс мистецтв впливає на дитину цілісно, системно, формуючи нове, більш високого рівня естетичне сприймання, дає якісно нові результати продуктивної творчої діяльності. Організуюючи спілкування з різними видами мистецтва, закріплюючи знання, одержані під час безпосереднього спілкування з природою, у дітей можна сформуванати художній образ природи. Використовуючи твори різних видів мистецтва в процесі формування у старших дошкільників ціннісного ставлення до природи, ми дотримувалися певних вимог їх

підбору, сутність якого полягала в наступному: урахування їх художньої цінності, яскравість образів природи, їх емоційної привабливості для дітей, що викликає добрі, щирі почуття, прищеплює любов до природи, бажання захищати, оберігати її. Об'єкт художнього відображення природи різними видами мистецтва (живопис – поезія – народна пісня – музична п'єса) був загальним, ступінь складності творів мистецтва відповідала розвитку художнього сприймання старших дошкільників.

3. Художньо-естетична діяльність дітей. Робота була спрямована на розвиток у дітей здатності у власній художньо-творчій діяльності: образотворчій, музичній, мовленнєвій, театральній виражати своє ставлення до природи; виявленні естетичних вражень, отриманих дітьми під час спілкування з мистецтвом, закріпленні знань, понять, суджень в різних видах практичної діяльності: ігровій, праці в природі, стимулюванні перенесення естетичних вражень у практичну діяльність. Педагогічні застосування сприяли пробудженню та посиленню інтересу дітей до теми природи в художній творчості, завдяки якій дитина виявляє своє розуміння навколишнього, своє ставлення до нього, і це допомагає розкрити її внутрішній світ, особливості сприймання, її інтереси і здібності, надає можливості самовираження, саморозвитку. На цьому етапі застосовувалися такі форми роботи: організація художньо-творчої діяльності дітей таким чином, що всі її види були пов'язані між собою темами та образами природи: образотворча (малювання, ліплення, колективна аплікація), художньо-мовленнєва (складання оповідань, загадок, віршиків, казок), музична (відтворення образу природи в танцях, іграх, звуки природи на дитячих музичних інструментах, складання пісень тощо); підготовка та проведення екологічних свят («Осінній бал», «В палацах Снігової королеви», «Зустріч птахів», «Червоне Літо на порозі» тощо), розваг (ляльковий театр, вікторини, конкурси), а також свят народного календаря «Масляна», «Стрітення», «Теплий Олекса», «Трійця», «Купала», «Обжинки», «Воздвиження», виставки малюнків, ліплення, виробів з природного матеріалу. До підготовки свят були залучені батьки, які більше за інших усвідомлювали необхідність еколого-естетичного виховання дітей. Практична діяльність дітей в природі була організована таким чином, щоб діти кожним своїм вчинком, дією проявляли гуманне, турботливе ставлення до природи, а потім вже в міру своїх можливостей допомагали природі виявляти свою красу, підкреслюючи її естетичні властивості. Протягом року діти доглядали за рослинами та тваринами у куточку природи, самостійно визначаючи види догляду за ними. З метою естетизації побуту проводилась робота озеленіння інтер'єру групової кімнати та приміщень дитячого садка. Створювалися «куточки краси», в яких діти за допомогою вихователя виявляли своє розуміння краси, гармонії природи. Працюючи на ділянках та у квітнику, діти вчилися поєднувати у своїй діяльності принцип корисності і краси, створюючи оригінальні природні куточки. Для здійснення цього виду роботи активно залучалися батьки. З

метою стимулювання вироблення природоохоронних й естетичних мотивів діти виконували наступні завдання Сонячного Зайчика: «Чистий ранок» прибирання території, «Лагідна зима – пташкам», «Пташина їдальня» – захист зимуючих пташок, «Книга скарг природи» – запис скарг рослин та тварин, «Екологічна пошта» – заклик до охорони природи, «Маленькі рятівники природи» – виявлення пошкодженої природи та допомога їй тощо.

Таким чином, «естетичне ставлення до природи» є складовою духовності дітей дошкільного віку; і в той же час елементом такої системи, як духовна культура, що являє собою діалектичну інтегровану єдність емоційно-почуттєвої, моральної та інтелектуальної сфери, духовних цінностей, норм поведінки та методів діяльності, естетичного стилю мислення, культуротворчих знань, умінь та навичок, що формується, реалізується і вдосконалюється у художній, естетичній діяльності, визначаючи її характер та рівень. Провідним засобом формування естетичного ставлення до природи є мистецтво. Тому педагогічний процес здійснюється більш успішно при його взаємодії з різними чинниками еколого-естетичного виховання: насамперед з природою; із створеним художньо-естетичним комплексом – органічному об'єднанню художніх творів двох – трьох жанрів (музика, живопис, література), що містить єдиний художній образ природи, розкриває виражальні можливості різних видів мистецтв у зображенні природи і підсилює емоційний вплив на дітей.

Список використаної літератури

- 1. Бахтин М. М.** К методологии гуманитарных наук / М. М. Бахтин. Эстетика словесного творчества. – М. : Искусство, 1979. – С. 34.
- 2. Базовий** компонент дошкільної освіти в Україні. – Режим доступу: http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Bazovyj_komponent.pdf
- 3. Базова** програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О. Л. Кононко; [наук. ред. та упоряд.]. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
- 4. Бутенко В. Г.** Вплив естетичного фактору на формування духовних цінностей особистості / В. Г. Бутенко // Гуманітарна освіта: Серія Психологія і педагогіка. – Вип. 1. – К., 2000. – С. 113–124.
- 5. Шевченко Г. П.** Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: методологія, теорія, практика / Г. П. Шевченко // Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: методологія, теорія, практика: Наук. зб.. – Вип. 2. – Луганськ, 2000. – С. 5–8.

Роганова М. В. Виховання духовної культури у дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії мистецтв

У статті визначено засадничі поняття моральності, духовності, естетичного розвитку особистості, цінностей, культури освіти виховання, а також комплекс понять, що формує концепти духовної культури

особистості дітей старшого дошкільного віку; розглянуті вимоги, що стоять перед дошкільними освітніми установами щодо виховання духовності дітей дошкільного віку; окреслені завдання морального, естетичного виховання у цілісному педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів.

Ключові слова: духовна культура, духовність, виховання, моральність, естетичне стиавлення, дитячий навчальний заклад

Роганова М. В. Воспитание духовной культуры у детей старшего дошкольного возраста в процессе взаимодействия искусств

В статье определены основные понятия нравственности, духовности, эстетического развития личности, ценностей, культуры воспитания, а также комплекс понятий, который формирует концепты духовной культуры личности детей старшего дошкольного возраста; рассмотрены требования, стоящие перед дошкольными образовательными учреждениями по воспитанию духовности детей дошкольного возраста; намечены задачи нравственного, эстетического воспитания в целостном педагогическом процессе дошкольных учебных заведений.

Ключевые слова: духовная культура, духовность, воспитание, нравственность, эстетическое стиавлення, детский сад.

Roganova M. Education of Spiritual Culture in Children of the Senior Preschool age in the Process of Interaction of arts

The article defines the basic concepts of morality, spirituality, aesthetic development of the individual, values, culture of upbringing, as well as a set of concepts that form the concepts of the spiritual culture of the personality of the children of senior preschool age. A definition of spiritual culture, which consists of the sensible and intellectual abilities of a person, is included. information (moral and aesthetic knowledge), sensual-emotional (emotional-value attitude to art, people, nature) and activity (artistically creative activity) components that contribute to the successful implementation of artistic and aesthetic activity: perception, communication, protection and creation of the aesthetic in the world.

The requirements facing pre-school educational institutions for the upbringing of the spirituality of preschool children are considered; the pedagogical conditions for the successful education of the spiritual culture of children of the senior preschool age are determined: the use of the complex of arts as a way of cognizing the aesthetic value of the environment; creation of an emotional background at all stages of interaction of children with nature; the correspondence of the pedagogical process to the age, individual characteristics and capabilities of the senior preschooler; orientation on the development of children's creative activity; the systematic and consistent formation in children of a value attitude towards nature in a preschool institution; coordination of

work with parents; pedagogical skill of the educator, his erudition in the field of art; material support of the educational process.

The tasks of moral, aesthetic education in the holistic pedagogical process of pre-school educational institutions are outlined.

Key words: spiritual culture, spirituality, upbringing, morality, aesthetic stiavlenya, kindergarten.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 37.013.42:070-053.6"1925/1944"

Л. І. Смерчак, І. Я. Зубрицький

**ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ АНТИНАРКОТИЧНОГО
ТА АНТИАЛКОГОЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ НА
СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «УКРАЇНСЬКА ШКОЛА» (1925-1944 РР.)**

Аналіз історико-педагогічних джерел засвідчує, що у міжвоєнний період ХХ ст. у Східній Галичині було нагромаджено значний досвід та арсенал форм і методів педагогічної профілактики наркоманії серед дітей та молоді. Вивчення цього досвіду, окрім науково-пізнавального інтересу, має й величезну практичну значущість, оскільки проблема наркоманії, тютюнопаління, алкоголізму в сучасній Україні є надзвичайно актуальною та гострою. Кількість споживачів алкогольних напоїв, наркотичних засобів та психотропних речовин збільшується з року в рік і вік алко- та наркозалежних осіб має стійку тенденцію до омолодження. За інформацією Міністерства охорони здоров'я України, за останні десять років частка хворих на алкоголізм та наркоманію серед неповнолітніх збільшилася у шість-вісім разів. Зростаюча значущість проблеми вживання неповнолітніми тютюнових виробів, алкогольних та наркотичних речовин, переконує у потребі підвищення ефективності профілактики цих негативних явищ, пошуку нових форм і методів практичної роботи з неповнолітніми у системі шкільної та позашкільної освіти. У зв'язку з цим набуває актуальності необхідність урахування попереднього досвіду у сфері антинаркотичного та антиалкогольного виховання дітей та молоді, що був накопичений українськими педагогами та громадськими діячами на західних землях України у 20-40-х рр. ХХ ст.

Характеризуючи історіографію питання, варто зазначити, що упродовж останніх двох десятиліть значно активізувалися науково-педагогічні дослідження питань антиалкогольного та антинаркотичного виховання в історичному аспекті. Аналіз наукової літератури дозволяє зазначити, що дослідженням різноманітних аспектів проблеми